

10.SINIF EDEBİYAT 1.ÜNİTE / GİRİŞ ÜNİTESİ / "KODLAMALARLA" 2024

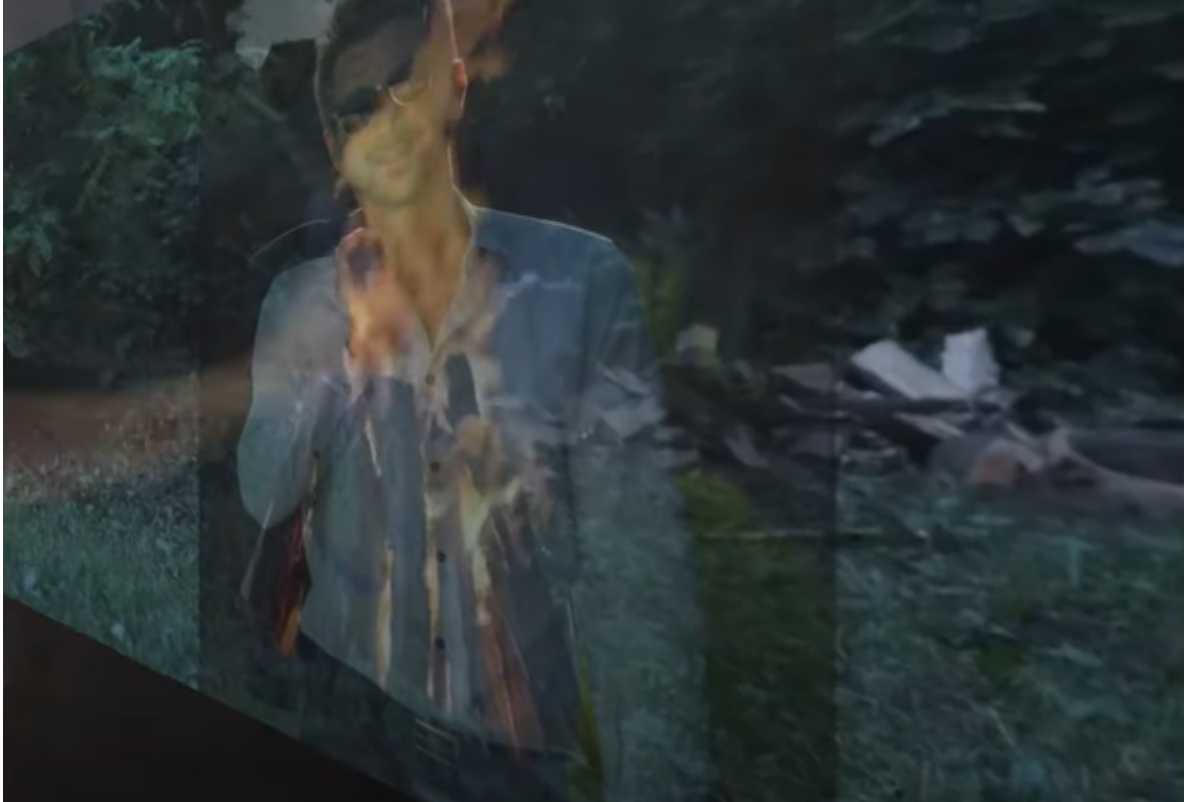
EDEBİYAT -TARİH İLİŞKİSİ

Edebiyat tarih ile çok yakından ilişkilidir.Peki ikisinin ortak noktası nedir ?Her ikisinin de ortak noktası insanı ele almasıdır.

Edebiyat ve tarih birbiriyle çok yakından ilişkilidir peki bunun sebebi nedir dersiniz eğer her ikisinin de ortak noktası insanı ele almasıdır. İnsanı ve birbiriyle örneklendirerek açıklayacak olsak bunu nasıl ifade ederiz ?

Edebiyat tarih ilişkisine Halide Adıvar'ın Ateşten gömleğini sınavda örnek verebilirsiniz.

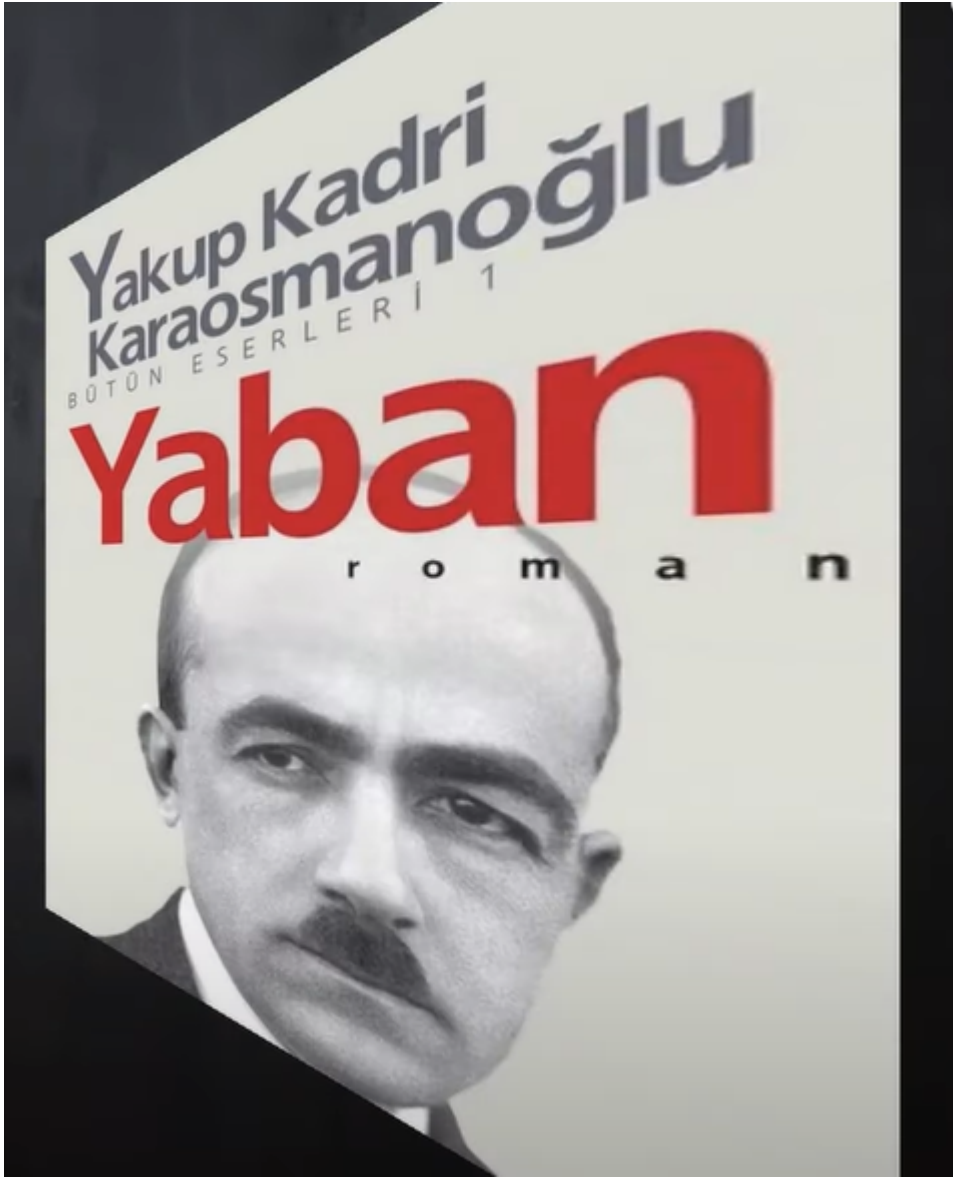
HALİDE ADIVAR:ATEŞTEN GÖMLEK

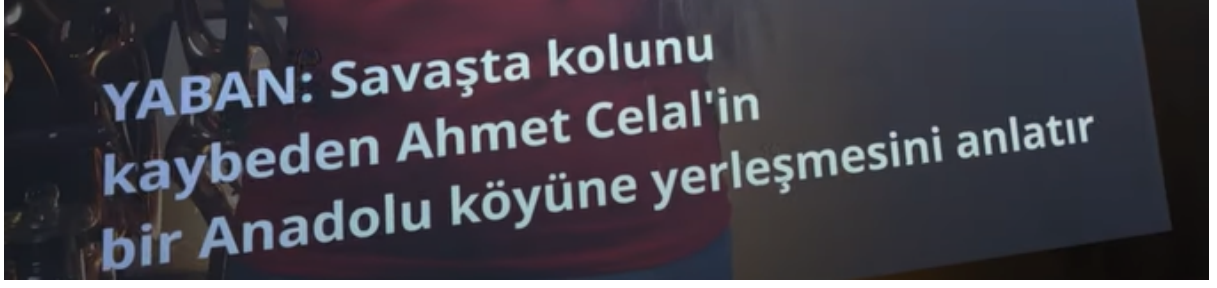
Çünkü Halide Edib Adıvar Kurtuluş Savaşı'nda bizzat Onbaşı rütbesiyle savaşmış bir yazardır ve Kurtuluş Savaşı'nı yaşadığı için bunu edebiyata çok güzel bir şekilde aksettirmiştir .Ateşten Gömleği okuduğunuz zaman Ayşe karakterini bizzat kendinizde çok nefis bir şekilde görmüş olacaksınız bu sebeple edebiyat tarihle ilişkilidir.

Ya da Yakup Kadir Karaosmanoğlunun romanlarına bakalım.

Biz Cumhuriyet dönemini ,Atatürk dönemi Türkiyesini ,o dönemde yaşanan savaşları özellikle yine Kurtuluş Savaşı'nı Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun pek çok eserinde de görmüş oluruz .
Örneğin Yaban eserinde savaşta kolunu kaybeden Ahmet Celal'in bir Anadolu köyüne yerleşmesini anlatır.

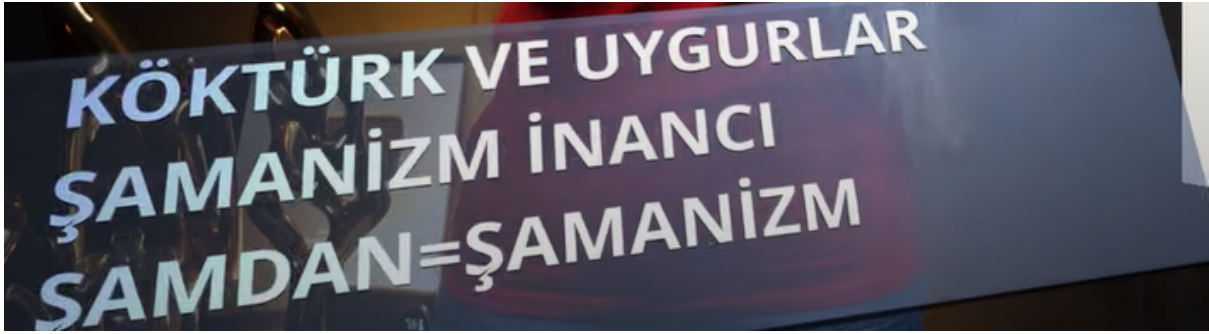
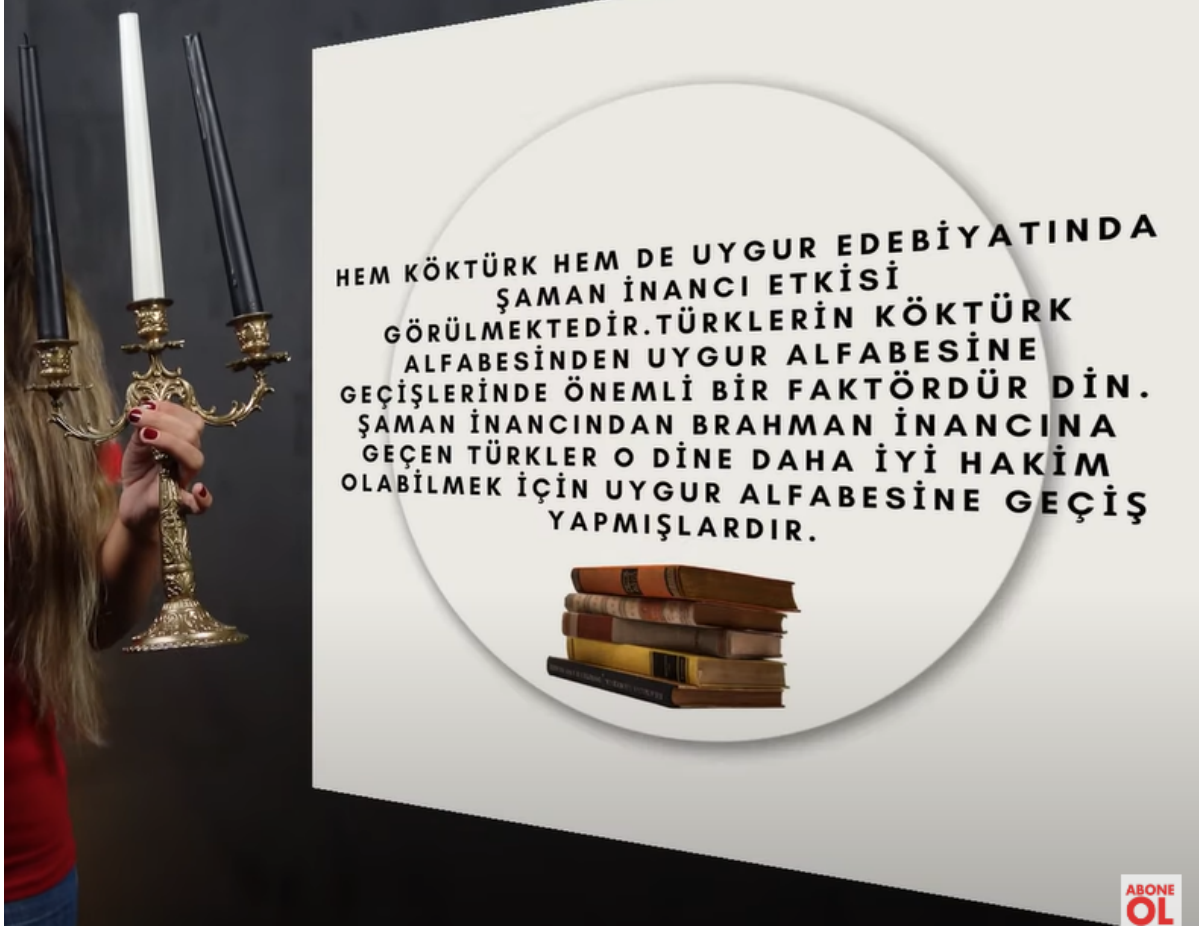
Peki bu eserlerde ne görüyoruz Evet birebir tarihi görüyoruz birebir yaşanmışlığı görüyoruz ama aynı zamanda şunu da görüyor muyuz? Tarihe o yaşanmışlığa edebiyatın sanatın da katkısını görüyoruz. Dolayısıyla o edebiyat sanat ilişkisini, edebiyat tarih ilişkisini özellikle bu iki eserde mutlaka vermelisiniz .Mutlaka yazılı kağıdına yazmalısınız.Fazla fazla puan getirecektir arkadaşlar 😊

Peki ,Edebiyat tarih ilişkisinde başka ne göreceğiz ?

Tarih dediğimizde yaşanmış ya da yaşanabilir bir olayı anlatır tarih. Peki edebiyat ne yapar ?Edebiyat işte buna kurgu yapar arkadaşlar yani kurgusal bir metin içinde verir .Az önce bahsettiğimiz Ateşten Gömlekte de biz bunu çok rahat bir şekilde görüyoruz Ateşten Gömlek dediğimiz zaman Ayşe karakteri özellikle karşımıza çıkacak ama bizzat Halide Edip'in kendisi olduğunu duyuyoruz Ayşe karakterinde.Bir aşkta var işte kurgu tam olarak burada .Evet Kurtuluş Savaşını net bir şekilde görüyorum ancak oraya aşkıda koyuyor ki biraz daha okuyucuyu içeride tutabilsin biraz daha okuyucunun zihnine aşkla birlikte yaşanan olaylar kazanabilsin .Dolayısıyla Edebiyat ve tarih birbirinden asla ve asla ayrılamaz .

EDEBİYAT -DİN İLİŞKİSİ

Az önce şamdan'ı gösterdim 😊

İşte Türkler sadece İslamiyetten değil şamanizmden de etkilenmiştir. Özellikle Köktürkler ve Uygurlarda bu etkiyi çok net bir şekilde görüyoruz Şamdan Şamanizm 😊buradan aklınızda kalacak şamanların özellikle o kültürü bizim edebiyatımıza çok ciddi bir şekilde etki sağlayacak arkadaşlar .Peki İslamiyetin etkisi de yok mudur ? Tabii ki vardır biliyorsunuz ki Kur'an-ı Kerim'de çok detaylı bir şekilde vardır. Tabii okumuş olanlarınız vardır ya da okumadıysanız da bakabilirsiniz. Eğer Arapça bilmiyorsanız normal tefsirlerine de bakabilirsiniz. Müthiş bir dil vardır arkadaşlar zaten dildeki ya da din adamlarındaki o etkileme kabiliyeti de oradan gelir .Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda mecazları çok net bir şekilde görürsünüz kinayeleri istihare sanatını çok net bir şekilde görürsünüz .İşte bu özellikle mecaz diyelim aslında mecazın alt çeşitlerini görüyoruz bu daha doğru bir tanımda

olabilir .Peki biz tefsirlerde kafalar bazen karışabiliyor ya o tefsirlerin çok net bir şekilde yapılması çok açık bir şekilde yapılması bu sebeple önemlidir.Peki İslamiyeti kabul etmekle birlikte Türklerde neler değişti ?Başta dilde birtakım değişiklikler gözükte .Arapça ve Farsça etkisi özellikle nerede göreceğiz bunu?Divan Edebiyatında bunu net bir şekilde göreceğiz. Yine Serveti Fünun Döneminde ya da Tanzimatta başlarda göreceğiz. Tabii orada biraz daha Fransız etkisini görmekle birlikte bu Arapça ve Farsça etkisini de görmüş olacağız.Peki din başka nasıl etkilidir hocam? Din, bizzat kitapların içerisinde romanlarda edebiyat ve edebiyat ve din ilişkisinde romanların içerisinde de çok net bir şekilde göreceğiz .Evet bir aşk var ama orada dini motiflerde yer almış olacak .Yakup Kadri Karaosmanoğlunun eserlerinde göreceğiz.Hocaları göreceğiz.Küçük Ağa eserinde net bir şekilde görmüş olacağız .Dolayısıyla edebiyat din ile çok çok yakından ilişkilidir.

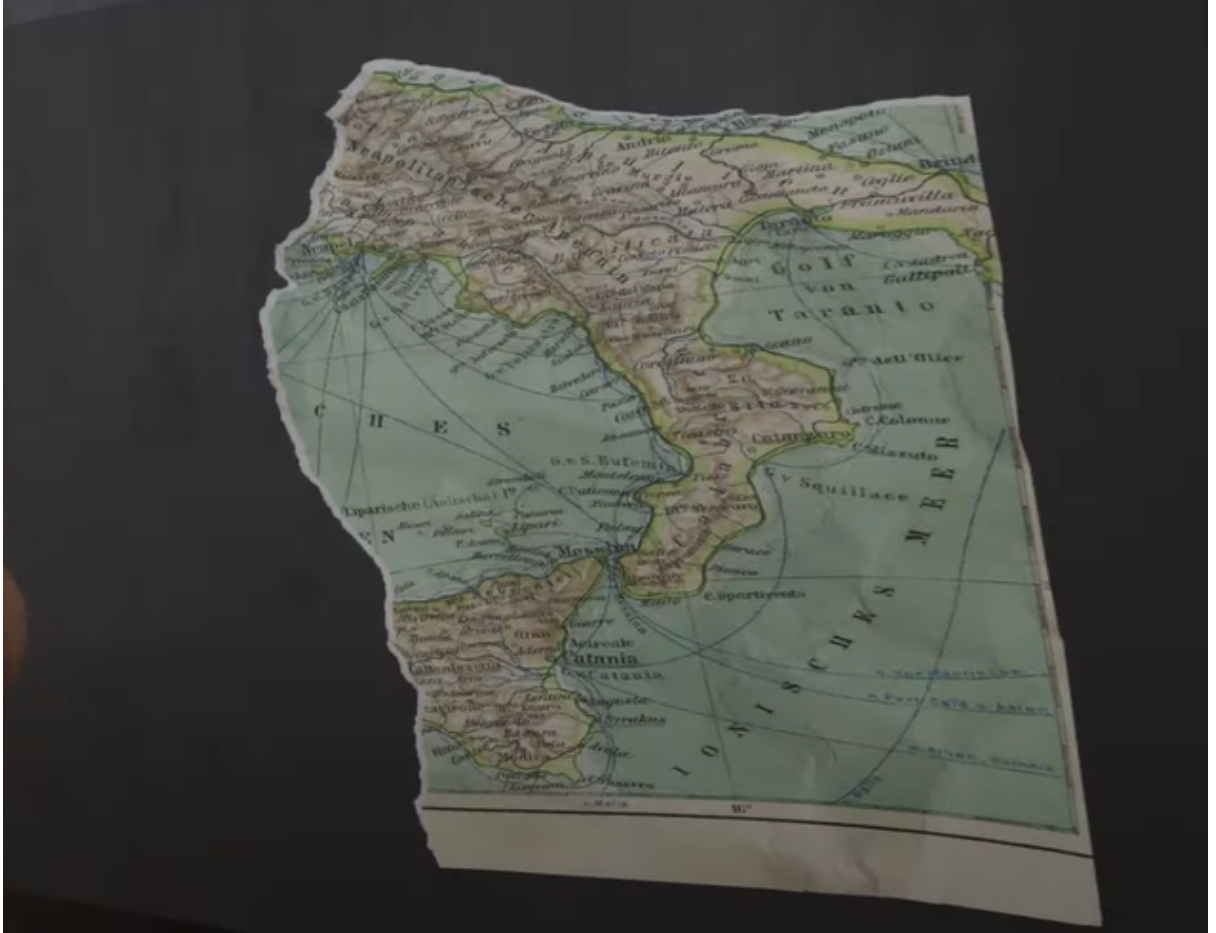
EDEBİYAT-COĞRAFYA İLİŞKİSİ

Peki ya Coğrafyayla da ilişkili midir ?Evet ilişkilidir .Çünkü siz bir yeri anlatırken, bir romanda bir tasvir yaparken Coğrafyadan da yararlanırsınız. Mesela Namık Kemal'in İntibah'ı ilk 15 sayfası çok ciddi bir şekilde Çamlıca tepesini tasvir ediyor .

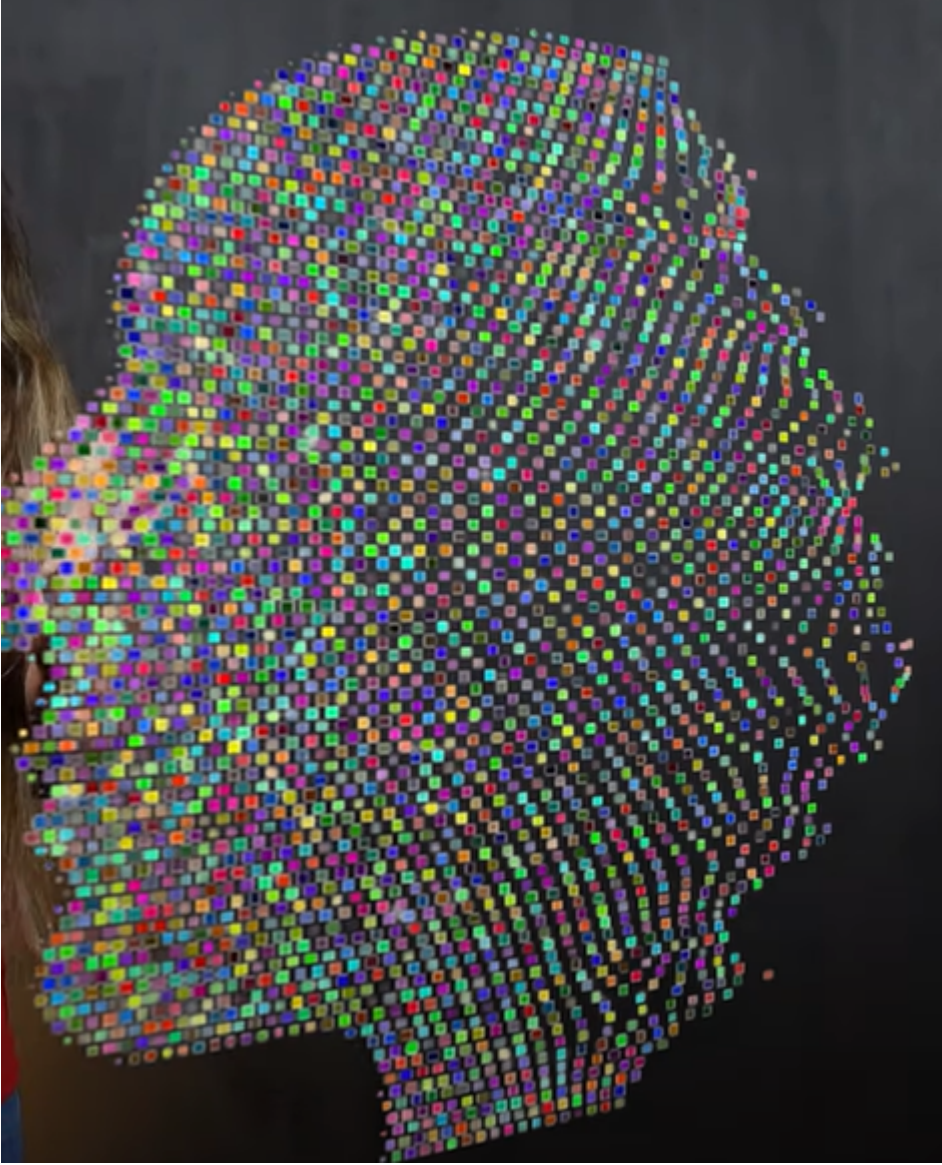

İleride bunlardan çok daha detaylı da kodlamalarla bahsedeceğiz. 😊

Ya da siz Divan-ı Lügatit Türk'te bir dünya haritası görebilirsiniz işte bu gördüğünüz dünya haritası yine Coğrafyayla da ilişkilidir.

EDEBİYAT -PSİKOLOJİ İLİŞKİSİ

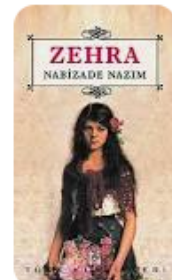
Peki hocam edebiyat psikoloji ile ilişkili midir? Elbette ilişkilidir .Peyami Safa Dokuzuncu Hariciye Koğuşunda o insan psikolojisine çok net bir şekilde yer verir. Ya da Mehmet Rauf Eylül'ün de ilk psikolojik romandır Eylül . Yasak bir aşkı anlatır .

Aslında hocası Halit Ziya'dan da etkilenir .O Aşk Memnu etkisini de çok net bir şekilde görüyorsunuz .Yasak bir aşk var Suat Süreyya Necip ileride detaylandıracağım . 😊 Bu arada bunları şu an dediğim gibi sadece bu noktaları yazılıda yazsanız işinize yarayacak bu ünite için bunları bilmeniz yeterli 😊 Dolayısıyla o ilişkide de biz o insan psikolojisini çok net bir şekilde görmüş olacağız.Ya da hocam Nabizade Nazım Zehra ilk psikolojik roman denemesidir .

İlk psikolojik roman denemesi nedir?

Zehra, Nabizâde Nâzım'ın yazdığı ve ilk defa 1894'te Servet-i Fünûn'da tefrika olarak yayımlanmış romandır. Türk edebiyatının ilk psikolojik roman denemesi kabul edilir.

9 sınıfta bunları gördük değil mi ? 👍 İşte ilk psikolojik roman denemesidir.Nabizade Nazım'ın Zehrası ,Zehra'da bir kıskançlığın romanıdır arkadaşlar. Zehra doğar doğar doğmaz annesini babasından kıskanır.Okula gider arkadaşlarını kıskanır . Evlenir eşini kıskanır. 😞 İşte bu kıskançlığın aslında o bilinçaltındaki çözümlenmeleri de biz Nabizade Nazım da çok net bir

şekilde görmüş olacağız. Kıskançlık o hasetlik çok tehlikeli de bir duygudur. 😞 İşte o tehlikeli duygu nasıl yansımış edebiyata bunu göreceğiz. İşte Edebiyatla psikoloji ilişkisi tam olarak burada karşımıza çıkacak.

EDEBİYAT -FELSEFE İLİŞKİSİ

Yine edebiyat felsefe ilişkisini biraz batıda da görüyoruz. Kafkada Kafka'nın dönüşümünde de çok net bir şekilde karşımıza çıkacak o materyaller o metafizik bakış açısı yine Edebiyat felsefe ilişkisine yansımış olacak. Dolayısıyla Edebiyat pek çok bilimle ilişkilidir bunu bilmekte fayda vardır diyorum ve 1. ünitemizin diğer bölümüne geçiyorum. 😊 Arkadaşlar artık edebiyatı devirlere ayıralım mı? Mesela şu çok güzel bir yazılı sorusu olmaz mı Allah aşkına 🙏 şöyle diyebilir hocanız : **Edebiyatı devirlere ayırınız ve bu bölümleri yazınız derse işte şu 3 bölümü yazacaksınız.**

***İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı**

***İslamiyet'in kabulü ile gerçekleşen Türk edebiyatı**

***Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı**

SÖZLÜ EDEBİYAT

İslamiyet çok çok etkili olacak . Hangi ürünleri göreceğiz arkadaşlar?

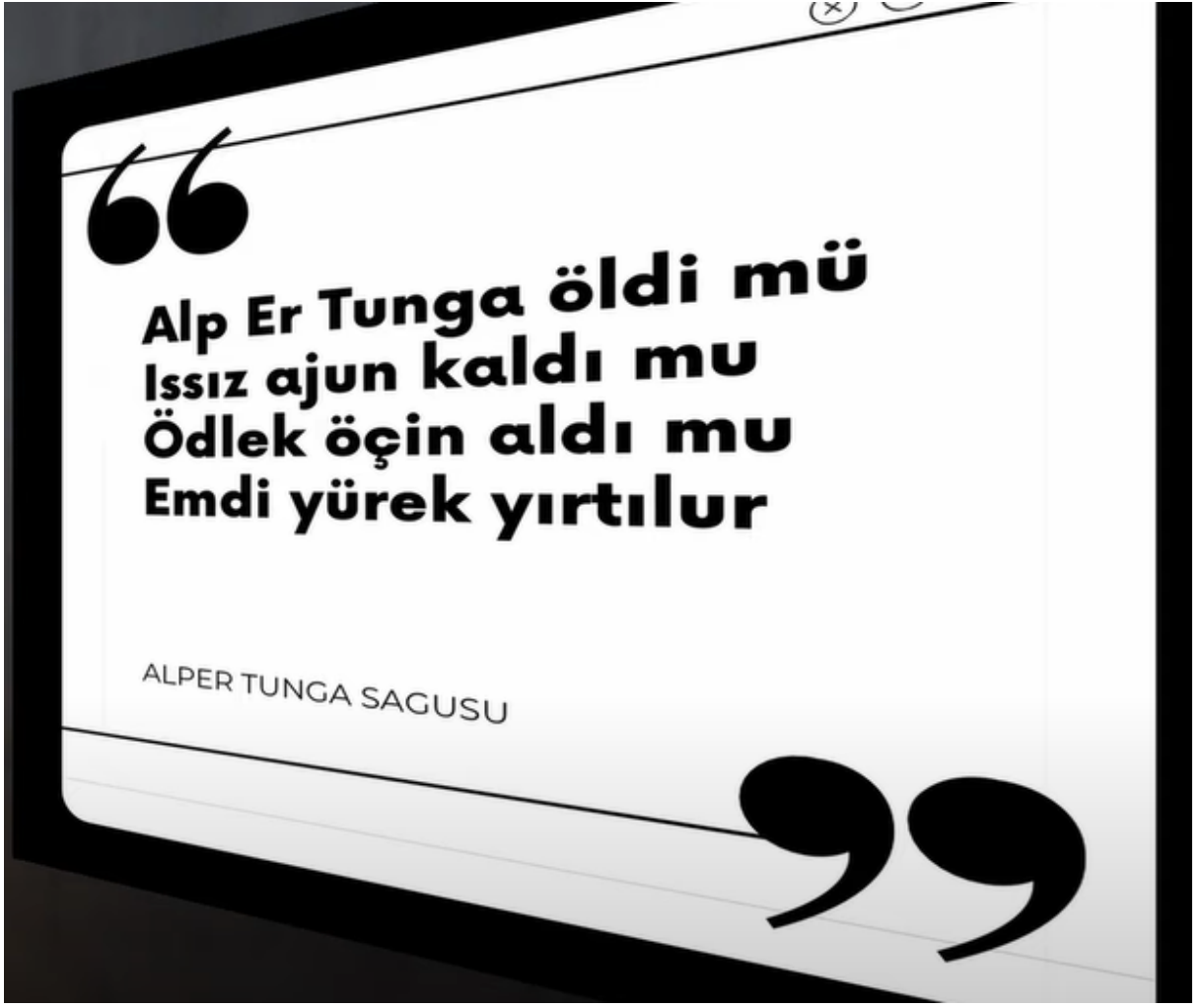
SAGU

Saguları göreceğiz .Savları göreceğiz. Koşuk ve destanları göreceğiz Sagu aklımıza AGU'dan gelsin 😊

O zaman sagu neymiş 😊 Ölen birinin ardından duyulan üzüntüyü anlatırmış .Vefat eden birinin ardından ne yaparsınız agu diye ağlarsınız arkadaşlar .O zaman "Sagu"ölen birinin ardından duyulan üzüntüyü anlatan şiirlerdir.

Örnek 👍

Alper Tunga bir hükümdar öldüğünde o kadar çok üzüyorlar ki yukarıdaki dizeleri yazıyorlar 😞
Ajun dünya demek Alper Tunga öldüğünde ıssız bir dünya kaldı bize diyorlar.Felek öcünü aldı bizim yüreklerimiz yırtılıyor.

Size bir metin verildiği zaman orada hüzünlü bir şeyler gördünüz mü yapıştırın saguyu gitsin 😊 Biliyorsunuz ortak sınavlar yapılacak tüm Türkiye'de aynı sınavlar yapılacak arkadaşlar Burada söylediklerim çok çok kıymetli videoları çok çok uzatmadan bölümleri ayıracağım .Bu arada 1. ünite henüz bitmemiş olacak ama çok fazla kodlama olduğu için aklınızda kalması açısından 1.ünitenin 2 bölümü de bir sonraki dersimizde gelmiş olacak . 😊 Ama videoyu beğenmeniz çok çok önemli olacak 😊

BEĞENDİN DEĞİL Mİ?

Biraz da öncesi İslamiyet Öncesi Türk edebiyatında çok fazla Türkçe kelimeler görmezsiniz daha böyle ajun gibi ödleğ gibi değişik kelmeler görürsünüz .

SAV

Sav atasözü demektir.

Şöyle bir anekdot anlatayım da belki biraz da şuradan aklınızda kalabilir. Ben okulda çalıştığım zaman yazılıda sormuştum bir öğrenciye ve bana gelen cevap aynen şuydu yazılı kağıdındaki Peygamber Efendimizin ismi duyulduğunda söylediğimiz şey yani **Sallallahu Aleyhi ve Sellem** .Peygamber efendimizin de hadisleri vardır özlü sözlerdir bunlar.Günümüze kadar gelir tabii sadece Peygamber Efendimizin değil pek çok o dönemde pek çok peygamberin de diyebiliriz sözleri vardır bunlar özlü sözlerdir işte hadisler özlü sözlerdir o zaman savda atasözüdür tamam mı özlü sözler değil mi atasözlerini görmüş oluyoruz ama şöyle görüyoruz. Mesela dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur bu şekilde değil de tak taka kavuşmaz insan insana kavuşur gibi bu şekilde böyle size de çağrışım yapacak şekilde verir yazılıda hocanız 🍷 Hemen buna "SAV"diyorsunuz 😊

**TAG TAGA KAVUŞMAZ
İNSAN İNSANA KAVUŞUR**

KOŞUK

Hadi gelin kodlama yapalım 😊 Uzun zamandır birbirini görememiş lise öğrencileri düşünelim . Bir buluşma günü ayarlıyorlar ve birbirlerine koşma geliyorlar 😊

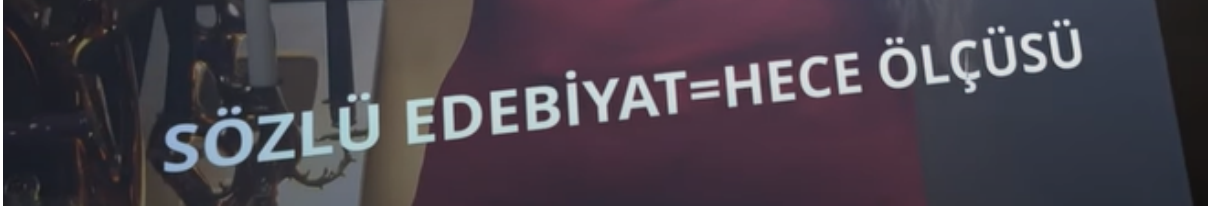
Tamam cuma günü ayarlıyorlar ve koşuk aklımıza gelecek o zaman koşuk ne anlatıyor?

Koşmak koşuk neyi anlatıyor ?Evet, aşkı anlatıyor .Aşk bazen doğa bazen tabiat güzelliklerini anlatıyor.

Hayat güzelliklerini anlatacak arkadaşlar ve destanlar milletlerin hayatında yaşanmış ya da yaşanabilir olayların anlatmış olacaklar.

SÖZLÜ EDEBİYAT

Sözlü Edebiyat hece ölçüsünü kullanır.

Hece kullanıyorsam dil sadedir. Dil sade ise yarım uyak kullanırım .

Yarım uyak kullanmamın sebebi daha basit bir dili kullanmış olmamdır .Öyleyse basit bir Türkçe ile yazmış oluyorum .

Az önce söylediklerim de zaten evet belki yabancı kelimeler olabilir ama Arapça Farsça kadar o denli o denli kapalı değildir arkadaşlar peki peki hocam bu dönemde geçiş dönemi eserleri var daha sonra çok detaylı kodlayacağım ama burada çok kısa veriyorum. Çünkü ünitenizde de o kadar kısa Biz Kaşgarlı Mahmut'un **Dîvânu Lugâti't-Türk**'ünü görüyoruz.

DÎVÂNU LUGÂTİ'T-TÜRİK

- 11. yüzyılda yazılmıştır.
- Türkçenin ilk sözlüğü, antolojisi, ansiklopedisi ve dil bilgisi kitabıdır.
- Halk edebiyatı ve folklor açısından önemli malzemeler içerir.
- Araplara Türkçe öğretmek, Türkçenin yaygınlığını göstermek için yazılmıştır.
- Kâşgarlı Mahmud tarafından Bağdat'ta yazılmıştır.
- Müellifi, Türklerin o devirde yaşadığı coğrafyayı dolaşarak derlemeler yapmıştır.
- Sözcükleri güzel örnekleyen atasözleri ve şiirler kullanmıştır (Bu özelliği onun, kendisinden sonraki Türk edebiyatı için çok önemli bir kaynak olmasını sağlamıştır.).
- Yaklaşık 9 bin Türkçe sözcük içerir.
- Dönemin özelliklerini yansıtan kelimeleri barındırır.
- Karahanlı Türkçesi ile yazılmıştır.

Daha öncesinde Edebiyat din ile ilişkilidir demiştik.

Besmeleler ,hamdeleler vardır .Dîvânu Lugâti't-Türk'ün girişine bakın bu din ilişkisini görürsünüz.Bu örnekleri yazın fazla puan alacaksınız 😊Kaşgarlı Mahmutun Dîvânu Lugâti't-Türk'ünde neyi görüyoruz Edebiyat din ilişkisini görüyoruz.Çünkü dini motiflerinde fazlasını görüyoruz.

Sonra Edip Ahmet Yükneki Atabetü'l -Hakayık geçiş dönemi kapalı dil.

ATABETÜ'L-HAKAYIK

- Konusu din ve ahlaktır.
- Didaktik (öğretici) bir eserdir. Bir nasihatname özelliğindedir.
- Gazel ve kaside denilebilecek tarzda şiirler vardır.
- 40 beyit ve 101 dörtlükten oluşmaktadır.
- Aruz ve hece ölçüsüyle yazılmıştır.
- Telmih (hatırlatma) sanatı kullanılmıştır.
- Eser 14 bölümden oluşur. Baştaki 5 bölüm giriş, şairin "nevi" adını verdiği 8 bölüm asıl konu, sondaki 1 bölüm de bitiriş bölümüdür.
- Giriş bölümleri kaside biçimiyle (aa ba ca da...), asıl konu ile ilgili bölümler ve bitiriş bölümü dörtlüklerle (aaba) yazılmıştır. Giriş bölümünde 40 beyit, asıl konu ve bitiriş bölümlerinde 101 dörtlük vardır. Eserin tamamı 484 dizeden oluşur.
- Eser geçiş dönemi edebiyatı ürünüdür.
- Atabetül-Hakayık'ta üzerinde durulan bir başka konu da, insanın diline sahip olmasıdır.
- Eserde aruz ve hece ölçüsü bir arada kullanılmıştır.
-

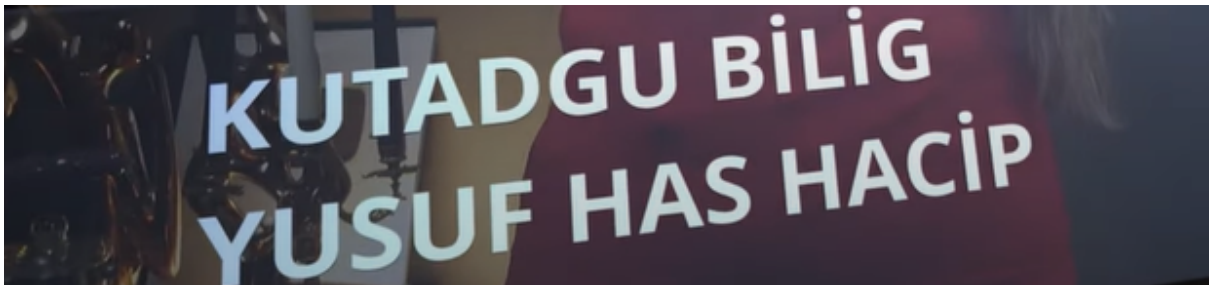
Arapça ve Farsça etkili olmuş artık .

Divan-ı Hikmet

DİVAN-I HİKMET

- Kitapta Allah aşkı Peygamber sevgisi işlenmiştir.
- Hikmet: Hoş, hayırlı anlamlarına gelir.
- Sade ve yalın bir dil kullanılmıştır.
- Aruz ve hece ölçüsü bir arada kullanılmıştır.
- Dörtlük ve beyitle yazılmıştır.
- 144 hikmet ve 1 münacaattan oluşur. (2009 yılında bulunan yeni hikmetlerle bilinen hikmet sayısı 217 olmuştur. Dr. Hayatı Bice tarafından hazırlanan 5. baskıda yeni hikmetler günümüz Türkçesi ile de yayınlanmıştır.)
- Eser Karahanlı Türkçesinin Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır.
- İstifham (soru sorma) ve Tecahül-i Arif (bilip de bilmezlikten gelme) sanatları kullanılmıştır.
- Ahmed Yesevi hikmetlerinin birleşmesiyle olmuştur ve Karahanlı Türkçesiyle söylemiştir.
- Hikmetler dini tasavvufi şairlerdir.
- Peygamber Muhammed'in vefât yaşı olan 63 (*Hicrî*) yaşından sonra toprağın altında yaşamayı seçmiştir.
- Allah'a yakın olma isteği vardır.

Divanı Hikmet Hoca Ahmet Yesevi ve Kutadgu Bilig ne demek sizce size ne çağrıştırdı?

KUTADG = MUTLULUK

Bilig bilgi kutad mutluluk demektir Kutadgu Bilig Mutluluk veren bilgi anlamına gelecek.

Daha sonra detaylı bunları kodlayacağız yeri geldiği zaman burada çok kısa yer verdik 😊

YAZILI EDEBİYAT

Tarihtende hatırlarsınız Çinlilerle hep bir mücadele halinde değil miyiz ?Hatta bizi belli bir süre sonra kandıracaklar değil mi ?İpekli kumaşlarıyla böyle kadınlarla kadınların güzellikleriyle falan bizim hükümdarları kandıracaklar ama biz Çinlilerle mücadele halinde olduğumuz için o mücadeleler yazılı edebiyatta çok fazla yer alacak ama burada şunları kodlamamız lazım Çünkü sınavlarda bunlar çıkacak arkadaşlar 🎒 Kültiğin yazıtı ,değil mi Bilge Kağan yazıtı Vezir Tonyukuk v.s.bu yazıtlar karşımıza çıkacak şimdi bunları nefis bir şekilde kodlayacağız. Hadi kodlayalım bakalım 😊

BİLGE TONYUKUK YAZITI

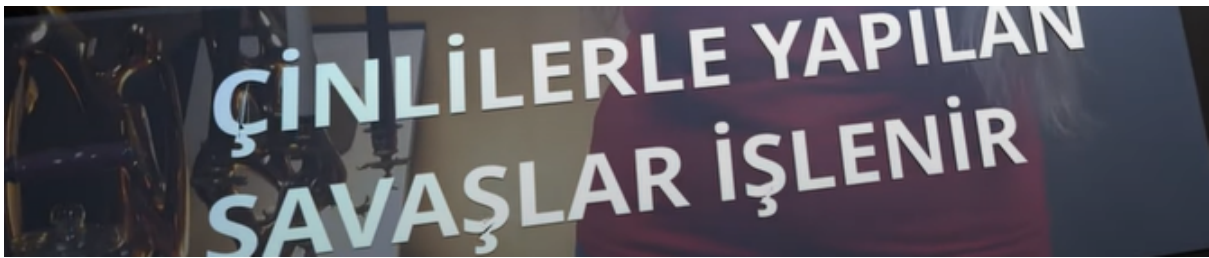
Bilge Ton Hukuk avukatmış .Hukuk bakın hukuk diyorum. Vezir Tonyukuk onun stajeri tamam mı?

Bilge Tonhukuk vefat ettikten sonra ne yapacak arkadaşlar ?Artık onun adına diyecek .Yani kim dikmiş Bilge ton hukuku ?Vezir Tonyukuk dikmiş 😊Buradan aklımızda kalacak .
Peki hocam ne işleniyor konusu ne ?Çinlilerle yapılan davaları işliyor.
Savaşlar Çinlilerle yapılan savaşlar

Avukat olduğu için davaları alacak . O zaman Çinlilerle yapılan davaları işlemiş olacak.

KÜLTİĞİN YAZITI

Bilge Kağan kardeşi Kültigin vefat ettikten sonra yazılıyor .Peki neden hocam ?

Kültigin'i küllerinden doğurmak için kültigin yazıtını yazmış ve işte o yazıtı diktirmiş oluyor .

ANAHTAR KELİME : "KÜL"

BİLGE KAĞAN YAZITI

Bu yazıt Koço-Çaydam gölünün civarındadır.

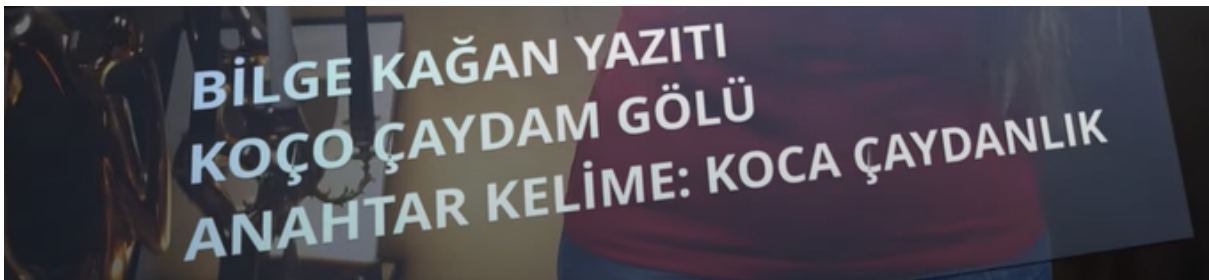

Aklımızda şundan gelecek ?

Ellimde koca bir çaydanlık var değil mi 😊

Bilge Kağan bir gün bir gölün kenarına koca bir çaydanlıkla gidiyor ve çay demlemeye karar veriyor. Oradaki aşiretler geliyorlar buna diyorlar ki sen ne yapıyorsun Bilge Kağan? O da diyor ki çay demleyeceğim. Bilge Kağan durur mu bu çayı demleyeceğim diyor. Ben artık bunda ısrarcıyım ama töreler buna izin vermiyor. Sonrasında bir gölden tuzlu sudan nasıl çay demlersin diyor. Bilge Kağan'da ya demlenirse ya demlenirse diyor 😊 Bakın bu bilgiyi yazarsanız fazla fazla puan alacaksınız 👍

Peki aşiret gelip ne yapıyordu ona törelere törelere uygun değil bu durum diyordu.

TÖRE KAVRAMINDAN BAHSETMEKTEDİR

Bilge Kağan yazıtında törelerden bahseiyor ve Bilge Kağan'ın ulusa seslenişi de var yazıtta aynı zamanda ama törelerden bahsetmiş olduğu buradan da aklımızda kalıyor .Koca çaydanlığımızdan unutmanız zaten mümkün değil . Bu yazıtlar bizim için çok önemliydi kodlamalarımız çok önemliydi tabii ki burada kodlamaları konularımızın aklımızda kalması için yapıyoruz.